

ПЕДАГОГІКА

УДК 378.147.88: 811.111:656.6 П43
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/75-1-34>

Ірина АФАНАСІЄВСЬКА,
orcid.org/0000-0001-7326-8559
старший викладач кафедри англійської мови в судновій енергетиці
Херсонської державної морської академії
(Херсон, Україна) afanasievskaya.irina@gmail.com

Надія ПОГОРЛЕЦЬКА,
orcid.org/0000-0002-2019-1671
асистент кафедри англійської мови в судновій енергетиці
Херсонської державної морської академії
(Херсон, Україна) prohorletska@gmail.com

РОЗВИТОК НАДПРОФЕСІЙНИХ НАВИЧОК МАЙБУТНІХ СУДНОВИХ МЕХАНІКІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ МОРСЬКОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Наукову розвідку присвячено висвітленню способів розвитку надпрофесійних навичок майбутніх суднових механіків під час викладання курсу морської англійської мови. Економічні й політичні фактори, технологічний процес і роботизація впливають не лише на зміни у ринку праці, а й на процес навчання, який повинен швидко реагувати на технологічні, соціальні та економічні трансформації. Тому надпрофесійні навички займають ключове місце у формуванні майбутніх кваліфікованих морських фахівців.

Мета статті – охарактеризувати шляхи формування надпрофесійних навичок майбутніх суднових механіків у здобувачів вищої освіти під час занять з морської англійської мови.

У статті надано аналітичний огляд наукового доробку з проблеми вивчення необхідних для майбутніх суднових механіків навичок та способів їх формування й розвитку. Для забезпечення кваліфікованих морських фахівців важливим є формування як професійних навичок (*hard skill*), так і гнучких навичок (*soft skills*), надпрофесійних (*professional soft skills*) – навичок безперервного навчання (*lifelong learning skills*), трансверсальних (*transversal skills*), цифрових (*digital skills*), екологічних навичок (*green skills*). Під надпрофесійними навичками розуміємо такі, що допомагають морським фахівцям вільно спілкуватися, легко співпрацювати у команді, демонструвати управлінські здібності, адаптуватися, ефективно справлятися з професійними завданнями та життєвими викликами, успішно будувати кар'єру.

Реалізація формування навичок безперервного навчання відбувається шляхом опрацювання морських історій (*Case Study, Marine Accident Reports*), трансверсальні навички розвиваються під час виконання та презентації індивідуальних та групових проектів, написання тез для студентських наукових конференцій. Удосконалення «екологічних навичок» забезпечується зверненням до правил і засад міжнародних конвенцій та кодів для захисту середовища від негативного впливу морського транспорту. Таким чином здобувачі освіти отримують ефективні навички під час навчання, що сприятимуть їх успішній морській кар'єрі в майбутньому.

Ключові слова: морська англійська мова, гнучкі навички, надпрофесійні навички, навички безперервного навчання, трансверсальні навички, цифрові навички, екологічні навички.

Iryna AFANASIEVSKA,
orcid.org/0000-0001-7326-8559
Senior Lecturer at the English Language Department for Marine Engineers
Kherson State Maritime Academy
(Kherson, Ukraine) afanasievskaya.irina@gmail.com

Nadiia POHORLETSKA,
orcid.org/0000-0002-2019-1671
Assistant at the English Language Department for Marine Engineers
Kherson State Maritime Academy
(Kherson, Ukraine) npochorletska@gmail.com

DEVELOPING PROFESSIONAL SOFT SKILLS OF FUTURE MARINE ENGINEERS IN MARITIME ENGLISH COURSE

The article is devoted to exploring the ways of developing professional soft skills of future marine engineers during Maritime English language learning. Economic and political factors, technological progress, and robotization affect not only the changes in the labor market, but also the learning process, which must quickly respond to technological, social, and economic transformations. Therefore, professional soft skills occupy a key place in the formation of future qualified maritime specialists.

The purpose of the article is to characterize the ways of professional soft skills formation of future ship engineers during Maritime English classes.

The article provides an analytical review of the scientific work on the problem of learning the skills necessary for future marine engineers and methods of their formation and development. To ensure qualified maritime specialists, it is important to form either technical skills (hard skills) or flexible skills (soft skills), and also professional soft skills – lifelong learning skills, transversal skills, digital skills, environmental skills (green skills). By professional soft skills, we mean those that help marine specialists to communicate freely, cooperate easily in a team, demonstrate management skills, adapt, effectively cope with professional tasks and life challenges, and successfully build a career.

The development of lifelong learning skills takes place by processing marine stories (Case Study, Marine Accident Reports), transversal skills are developed during the creation and presentation of individual and group projects, writing theses for student scientific conferences. The improvement of «green skills» is provided by reference to the rules and principles of international conventions and codes for the protection of the environment from the negative impact of maritime transport. In this way, students acquire effective skills during their studies that will contribute to their successful maritime careers in the future.

Key words: *Maritime English, soft skills, professional soft skills, lifelong skills, transversal skills, digital skills, green skills.*

Постановка проблеми. До цього часу основними та ефективними навичками у навчанні залишаються критичне мислення, інформативна та цифрова грамотність, комунікативні, технічні, соціальні навички, співпраця та вміння вирішувати конфліктні ситуації. Пріоритетними навичками ХХІ століття вважають гнучкі, надпрофесійні (professional soft skills), які охоплюють широкий спектр здібностей, необхідних для успіху у професійній діяльності.

Протягом останніх років освіта в Україні зіштовхувалася з викликами, введенням воєнного стану, зміною економічної стратегії, вимогами ринку праці, що визначив потребу у більш гнучких, адаптивних навичках, необхідних для кар'єрного зросту й успішного життя в нових умовах. У сучасному світі зникають звичні професії й з'являються нові, що свідчить про необхідність озброєння майбутніх фахівців набором надпрофесійних навичок.

З огляду на популяризацію соціальних медіа, які змінили взаємодію людей і створили нові виклики для орієнтування в професійних ситуаціях, розширення доступу до матеріалів через мережу Інтернет, перед здобувачами освіти постає завдання навчитися обробляти та аналізувати великі обсяги інформації. Зважаючи на введення в експлуатацію «розумних» суден, де машини та програмне забезпечення беруть на себе завдання і створюють нові вимоги до покоління компетентних, висококваліфікованих морських фахівців (Oksavik et al., 2022: 3), у морській сфері зростає

потреба у кадрах, які володіють гнучкими навичками, мають високий рівень цифрової грамотності та соціальної адаптованості. Таким чином постає потреба у вивченні надпрофесійних навичок майбутніх суднових механіків та дослідженні способів розвитку цих навичок у здобувачів вищої освіти.

Аналіз досліджень. Під час навчання морської англійської мови перед викладачами постає завдання сформулювати ключові навички, які виходять за межі простого володіння основним академічним матеріалом. У 2020 році Всесвітньо-відомий економічний форум у Давосі запустив ініціативну програму Reskilling Revolution, тобто революція перенавчання, яка визначає основою навчання ХХІ століття отримання ключових академічних предметних знань і досягнення таких додаткових навичок, які дозволять студентам працювати на новому ринку праці, бути універсальними, готовими до будь-яких змін у кар'єрі й навчанні, опиратися на світові тенденції (Eggens, 2023). Аналіз нових напрямів у сучасній освіті уможливив визначити, що кожен з нас вчиться постійно. Тому серед основних та актуальних навичок сьогодення зостаються професійні навички (hard skills), гнучкі навички (soft skills) та додаються нові, надпрофесійні – навички безперервного навчання (lifelong learning skills), трансверсальні (transversal skills), цифрові (digital skills), екологічні навички (green skills) та ін.

Формування професійних навичок курсантів-судномеханіків здійснюється викладачами Хер-

сонської державної морської академії упродовж багатьох років вдало і професійно. Практична реалізація регламентується Модельним курсом 3.17 «Морська англійська мова», рекомендованим Міжнародною морською організацією. Провідна роль залишається за професійними навичками, які визначатимуть майстерність та ефективність праці, проте спостерігається постійна тенденція до подальшого вдосконалення й оновлення їх.

У сучасному світі важливо володіти не лише професійними вміннями та навичками. Беззаперечно, формування і застосування навичок ефективно доводити свою думку та вести перемовини, комунікувати, презентувати, критично мислити, працювати в команді, надавати зворотний зв'язок, тобто розвиток гнучких навичок посилюють отримані професійні знання. Працівники, які поєднують у собі *hard skills* та *soft skill* – найцінніші. А.О. Щеглова у своїх дослідженнях переконувала, що професійно-ділова комунікація іноземною мовою та інтеграція гнучких навичок у процес навчання нерозривно пов'язані між собою (Щеглова, 2021: 30). Гнучкі навички склали діапазон наукових досліджень L.H. Lippman, R. Ryberg, R. Carney, K.A. Moore, L. Bailey, H.A. Длугунович. У своїх наукових працях Н.М. Махначова та А.К. Мідляр розглядають гнучкі навички як такі, що допомагають людині співпрацювати в колективі, публічно висловлюватися, спілкуватися (Махначова, Мідляр, 2017: 382). Встановлено, що соціально-гнучкі навички можна вважати так само основними в будіванні успішної кар'єри. Під час онлайн-навчання і використання дистанційних платформ для викладання іноземної мови гнучкі навички стали потребою сьогодення. У результатах дослідження К.О. Ковалю *soft skills* розглядаються як навички, за допомогою яких студенти підкреслюють і розвивають свої особистісні якості, управлінські здібності, щоб стати успішними у професії (Коваль, 2015: 163). M. Cinque та D. Haselberger розуміють під гнучкими навичками динамічне поєднання когнітивних та метакогнітивних навичок. Вони допомагають людям адаптуватися, поводитися позитивно та ефективно справлятися з викликами свого професійного й повсякденного життя (Cinque, 2016: 390). Під надпрофесійними навичками розуміємо такі, що допомагають майбутнім морським фахівцям вільно спілкуватися, легко співпрацювати у команді, демонструвати управлінські здібності, адаптуватися до змін, ефективно справлятися з професійними завданнями та життєвими викликами, успішно будувати кар'єру.

Студенти щоденно вчаться новому, здобувають фахові і соціальні вміння, проходять тренінги та онлайн-курси, дивляться відеоуроки, отримують сертифікати, тому що попередньо сформовані навички потрібно відшліфувати та вдосконалити. Здатність навчатися щодня – це необхідна умова для сучасних здобувачів освіти. У час глобальних змін професії змінюються також, що дає поштовх до власного розвитку і професійного росту. Для того, щоб встигати за стрімкими змінами на ринку праці, треба вчитися, швидко і безболісно адаптуватися та опанувати нові надпрофесійні навички.

Мета статті – охарактеризувати шляхи формування надпрофесійних навичок майбутніх судових механіків у здобувачів вищої освіти під час занять з морської англійської мови.

Виклад основного матеріалу. Враховуючи те, що від представників морської сфери діяльності постійно вимагається проходження різних професійних тренінгів та системної сертифікації з подальшим її оновленням, для морських професіоналів надзвичайно важливо продовжувати навчання після отримання початкової кваліфікації. Ця освіта може приймати різні форми, як-от відвідування конференцій, семінарів або курсів, отримання наукових ступенів і участь у навчанні без відриву від виробництва. Відповідно до ідей В. Попеску, Дж. Попеску та К. Попеску які вважають, що безперервна освіта є ключовим елементом для кожного суспільства, оскільки базується на мотивації студента до самоосвіти з особистого бажання або з професійних причин (Popescu et al., 2012: 305), *lifelong learning* набуло особливого значення для морської галузі.

Викладання морської англійської мови в Херсонській державній морській академії здійснюється відповідно до вимог компетентнісного та комунікативного підходів, які орієнтовані на студента, розвивають професійні й надпрофесійні навички здобувачів, сприяючи активному розвитку останніх. Відповідно до засад ІМО Model Course 3.17. Maritime English викладання морської англійської мови для судових механіків передбачає оволодіння необхідними мовними елементами (фонетичними одиницями, лексикою, граматичними конструкціями), які формують *hard skills* здобувачів під час вивчення англійської мови за професійним спрямуванням. Протягом навчання морської англійської мови студенти набувають і надпрофесійні навички, а саме: вміння активно слухати та чути співрозмовника і комунікувати з ним, навички самоорганізації, креативності, уміння мислити критично і нешаблонно, спро-

можності швидко обробляти та засвоювати інформацію, навчати інших (peer collaboration). Згідно з концепцією навчання впродовж життя (lifelong learning) спілкування іноземною мовою є однією з ключових компонентів такого навчання.

З метою забезпечення студентоцентрованої освітньої діяльності науково-педагогічні працівники формують у здобувачів академії навички навчання впродовж життя. Навчання більше не можна поділити на базове предметне та професійну практику. Навпаки, навчання треба розглядати як щось, що відбувається постійно внаслідок повсякденної взаємодії людей з навколишнім світом. Безперервне навчання складається з повного спектра формальної, неформальної та надпрофесійної навчальної діяльності. Lifelong learning (LLL) є важливим у морському навчанні. Необхідність проходження курсів та перепідтвердження сертифікатів, ознайомлення з технологічними новинками, потреби ринку праці впливають на освітню підготовку здобувачів (Tenieshvili, 2019: 167). Зазначимо, що опанування англійської мови для свого фаху розглядається як один з головних ознак безперервного навчання спеціалістів MET (Maritime Education and Training) – сфери як для аспірантів морського навчального закладу, так і для моряків-судномеханіків, тому що англійська мова – мова інформації та більшості професійних інтернет-ресурсів у сучасному світі (Tenieshvili, 2019:167).

Ключовим у формуванні навичок безперервного навчання – бути обізнаним у останніх подіях своєї галузі, тому здобувачі освіти на заняттях з морської англійської мови: ознайомлюються з актуальними версіями міжнародних морських конвенцій та змінами до них (SOLAS, ColReg, STCW, MARPOL, Load Lines); регулярно читають морські новини онлайн та слідкують за вілогами діючих моряків; продовжують спілкуватися з іншими моряками, які служать на різних типах кораблів, діляться досвідом зі своїх практик на судах; читають морську періодичну пресу, щоб отримати знання про інновації в галузі та беруть активну участь у обговоренні результатів досліджень Maritime Accident Reports (студентам пропонується ділитися набутим професійним досвідом або знаходити подібні тексти з аналізом інцидентів, які сталися на судах останнім часом).

Обговорення випадку, що стався в реальному житті на морі, відбувається на занятті, де студенти аналізують причини та наслідки з погляду машинної команди (відповідно до напрямку майбутнього фаху), а також розглядають поведінку представників палубної команди, тобто намагаються про-

демонструвати свої знання у новій професійній діяльності. Прикладом опанування навички безперервної освіти під час вивчення Marine Accident Report є такі завдання:

1. *Conducting analysis – the opportunity for linking to theoretical readings. In 2 groups – 1) Deck Department and 2) Engine Room Department.*

2. *Identifying goals – making assumptions. In 2 groups, time the steps taken by Deck Crew and Engine Room Crew according to the case report.*

3. *Making diagnosis – problem statement. In 2 groups, fill in and make the presentation of the Investigation Map detecting the missteps in Deck crew / ER crew emergency procedures:*

- first, specify the objective of your investigation;
- second, look for crew members' missteps and,
- finally, make your conclusion (diagnosis).

Для забезпечення морських спеціалістів можливостями кар'єрного зростання за межами морської служби був створений проєкт Erasmus iSOL-MET, розроблений для подолання розриву між hard skill та lifelong learning skills, необхідними для професійної діяльності в секторі судноплавства. На основі стандартизованої та оригінальної методології кейс-стаді були запропоновані інноваційні навчальні матеріали для підтримки галузі (iSOL-MET, 2023).

Зокрема, на заняттях з морської англійської мови крім обов'язкового у кожному модулю Marine Accident Report студенти-судномеханіки виконують кейсові завдання. Задokumentована морська історія залучає всіх учасників інтелектуально та емоційно співпрацювати, приймати рішення, розв'язувати проблеми, відточувати аналітичні та управлінські навички, створюючи зв'язки між подіями, інцидентами чи системами. Під час опрацювання кейсів і виконання завдання студенти вчаться відрізняти релевантну інформацію від периферійної (*Read the case and focus on the procedure of investigation to find out the reasons of incident*), визначити проблему(и) (*Study the faults in engine running and guess their common reason; Tick the possible consequence in machinery destruction that may happen*), означити методи рішень (*Tick the possible consequence in machinery destruction that may happen*), сформулювати стратегії та рекомендації щодо дій у запропонованому кейсі (*Give the recommended actions list to the incident*) тощо.

У майбутньому морські фахівці повинні мати необхідні цифрові (digital), екологічні (green) та м'які управлінські навички (soft management skills) для досягнення компетентності на найвищому конкурентному рівні (Oksavik et al., 2022: 3).

У межах проєкту SkillSea був створений узагальнений звіт щодо прогалин в навичках, які існують наразі й будуть у майбутньому. Аналіз передбачає, що прогалини ставатимуть динамічними через швидкий цифровий розвиток та перехід до «зеленого» мореплавства (Oksavik et al., 2022). Відповідно до звіту серед поточних потреб у навичках морських фахівців визначають морську економіку та бізнес (maritime economy and business), морське право (maritime law), технології суден (ship technology), цифрові (digital), трансверсальні (transversal) та екологічні навички (green skills) (Oksavik et al., 2022: 9).

Безумовними лідерами для майбутніх судових механіків є навички, пов'язані з технологіями суден, використання різних обладнань тощо. На заняттях з морської англійської мови формуванню цих навичок викладачі приділяють значну увагу. Низка тем у курсі морської англійської мови, присвячених вивченню насосів, клапанів, компресорів, генераторів прісної води, двигунів та інших механізмів, слугують благодатним підґрунтям для розвитку навичок, пов'язаних з технологіями суден. Найбільш ефективними вправами для розвитку таких навичок є: *Label the parts/components of...; Fill in the gaps with the words from the box; Compare the types of...; Complete the sentences/pragraphs/text; Correct the statements; Discuss if it is true; Mark the statements as True or False* тощо. Під час вивчення запуску, зупинки чи експлуатації механізмів вдалим є імплементація вправ на зразок: *Put the sentences/paragraphs in the correct order; Restore the sentences* та ін.

Сучасний формат навчання, доступ до широкого спектра літератури якнайбільше сприяє формуванню цифрових навичок. Цифрові навички (digital skills), необхідні на борту, розділяють на дві широкі групи: навички, потрібні для використання спеціалізованого програмного забезпечення, та навички, пов'язані з загальним управлінням інформацією (Oksavik et al., 2022: 11). Розвиток навичок у здобувачів вищої освіти, необхідних для управління інформацією, забезпечується на заняттях з морської англійської мови під час виконання індивідуальних та групових проєктів, мінідосліджень, підготовки презентацій та виступів, написання тез доповідей тощо. Вищезазначені навички будуть потрібні під час виконання функцій на операційному та керівному рівнях як на борту судна, так і на суходолі.

У процесі виконання проєктних завдань одночасно може забезпечуватися формування низки необхідних навичок залежно від складності та особливості завдання. Наприклад, підготовка

проєкту «*Alternative Propulsion Technologies*» або «*Alternative Source of Power*» не лише допомагає розвивати вміння аналізувати, опрацьовувати та відбирати інформацію, а й творчо мислити, поглиблювати знання щодо сучасних технічних надбань, формувати цифрові та гнучкі навички (самоорганізація, взаємодія, лідерство, тайм-менеджмент тощо) під час оформлення проєкту.

Ключовим фактором успіху для кар'єрного розвитку моряків є впровадження та навчання трансверсальних навичок (transversal skills), таких як творче мислення, управління часом та розв'язання проблем, розуміння корпоративної культури, знання внутрішніх процедур, навички письмового спілкування та багато інших (Oksavik et al., 2022: 11). Трансверсальні навички можуть бути використанні та перенесені у контекст будь-якої роботи, вони не мають прямого відношення до певного завдання, освітньої компоненти чи галузі знань. Трансверсальні навички тісно пов'язані з гнучкими. При цьому кожна трансверсальна навичка може поєднувати в собі кілька гнучких навичок. Шляхами розвитку трансверсальних навичок можуть бути довготривалі групові або індивідуальні проєкти, пов'язані з підготовкою постерів, виступів з презентацією зроблених досліджень, перших наукових досліджень у сфері морської інженерії.

Як і в інших галузях, формування екологічних навичок (green skills) у морській індустрії потребує значної уваги з огляду на рівень забрудненості навколишнього середовища. «Зеленими» навичками називають уміння, необхідні для життя в суспільстві, яке має на меті зменшення негативного впливу людської діяльності на довкілля, його розвиток та підтримку (Terminology, 2014: 44). Майбутні морські фахівці повинні свідомо керуватися засадами дійсного екологічного законодавства, стратегіями компанії та імплемувати їх у свою діяльність. Підґрунтям екологічної обізнаності та компетенції слугує якісна освіта, курси підвищення кваліфікації, семінари, відкриті лекції, самоосвіта тощо. На заняттях морської англійської мови майбутні судові механіки вивчають засади Міжнародної конвенції по запобіганню забруднення з суден 1973 року (MARPOL), правила розподілу сміття на борту, попередження викидів нафти, регулювання забруднення повітря шкідливими речовинами, аналізують принципи роботи та експлуатації сепаратора масляної води (Oily Water Separator), судового інсинератора для спалювання сміття (Marine Incinerator), скруббер (Scrubber) для очищення вихлопних газів та ін. Проблемі захисту навколишнього серед-

овища присвячений окремий модуль «Protection of Environment» у курсі морської англійської мови для здобувачів другого року навчання, проте розвитку екологічних умінь слугує вивчення звітів про морські аварії, реальні морські історії та ситуації протягом усього періоду навчання.

Наразі не виокремлено окремі теми та модулі у курсі морської англійської мови, які б сприяли розвитку умінь керуватися засадами морської економіки, бізнесу та морського права. Проте окремі завдання сприяють формуванню цих навичок під час ознайомлення з міжнародними конвенціями, кодексами, організаціями, особливостями режимів морських просторів тощо. Вивчаючи сепаратор морської води, студенти-судномеханіки не лише знайомляться з особливостями його роботи, а й звертаються до Додатка 1 Міжнародної конвенції по запобіганню забруднення з суден, аналізуючи правила та умови, за якими можливе скидання відсепарованих лляльних вод з машинних приміщень.

Звідси, з метою зменшення прогалин в навичках, які існують наразі й будуть у майбутньому ключовим є формування у здобувачів морської освіти не лише професійних навичок, а й надпрофесійних, які необхідні для успішної кар'єри.

Висновки. Удосконалення технічних складових сучасних суден окреслює нові вимоги до морських фахівців. Перед викладачами постає завдання сформувати у здобувачів вищої морської освіти навички, які потрібні для формування компетентних та висококваліфікованих майбутніх суднових механіків. Під час викладання морської англійської мови засобами різнотипних вправ, завдань, створених на основі випадків, що сталися в реальному житті на морі, проєктів, спрямованих на вивчення сучасних технологій та розширення вже набутих знань, у здобувачів викладачі формують не лише професійні навички (hard skills), навички, пов'язані з технологіями суден (ship technology), а й гнучкі (soft) та трансверсальні навички (transversal skills), уміння навчатися протягом життя (lifelong learning skills), цифрові (digital skills) та екологічні навички (green skills). Надпрофесійні навички є вирішальними для формування майбутніх конкурентоздатних та кваліфікованих фахівців у морській індустрії. Перспективним вбачаємо дослідження способів розвитку екологічних навичок під час навчання морської англійської мови майбутніх суднових механіків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Коваль К.О. Розвиток «Soft skills» у студентів – один з важливих чинників працевлаштування. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. 2015. № 2. С. 162–167. URL: <https://visnyk.vntu.edu.ua/index.php/visnyk/article/view/827/826> (Last accessed: 07.04.2024).
2. Махначова Н.М., Мідляр А.К. Soft skills керівника підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. Миколаївський національний університет ім. В.О. Сухомлинського. 2017. Вип. 17. С. 380–383. URL: <http://global-national.in.ua/archive/17-2017/80.pdf> (Last accessed: 10.04.2024).
3. Щеглова А.О. Формування гнучких навичок у здобувачів вищої освіти при використанні платформ дистанційного навчання у викладанні іноземної мови. *Engineering and Education Technologies*. 2021, 9(1), P. 28–39. URL: <https://dspace.nuft.edu.ua/server/api/core/bitstreams/53e6c436-aae9-408d-9824-2e86ad758d35/content> (Last accessed: 04.04.2024).
4. Cinque M. «Lost in Translation». Soft skills development in European countries. *Tuning Journal for Higher Education*. Volume 3. Issue No. 2. May 2016. P. 389–427 URL: <https://tuningjournal.org/article/view/1063/1255> (Last accessed: 07.04.2024).
5. Eggens C. 10 Essential Skills for Every Future Proof Organization according to the World Economic Forum. August 24, 2023. URL: <https://www.lepaya.com/blog/top-10-skills-of-the-future#:~:text=During%20their%20annual%20meeting%20in,to%20achieve%20those%20ambitious%20goals> (Last accessed: 11.04.2024).
6. Haselberger D. et al. Mediating Soft Skills at Higher Education Institutions: Guidelines for the design of learning situations supporting soft skills achievement. California: Modes, 2012. 133 p. URL: https://www.researchgate.net/publication/259870844_Mediating_Soft_Skills_at_Higher_Education_Institutions_Guidelines_for_the_design_of_learning_situations_supporting_soft_skills_achievement (Last accessed: 07.04.2024).
7. IMO Model Course 3.17. Maritime English. London: International Maritime Organization. 2015. 138 p.
8. iSOL-MET (Innovative SOft SkilLs to Maritime Education and Training). 2023. URL: <https://isolmet.aegean.gr/> (Last accessed: 12.04.2024).
9. Oksavik A., Hildre H.P., Pan Y. Skill Sea – Skills and Competence Gap between Current and Future Needs. 2022. 25 p. URL: https://www.skillsea.eu/images/Public_deliverables/del2022/D%201.2.1_Skills%20and%20competence%20gap%20between%20current%20and%20future%20needs_final_23%20February%202022.pdf (Last accessed: 04.04.2024).
10. Popescu V.A., Popescu G.N.; Popescu C. Education and Lifelong Learning in Romania – Perspectives of the Year 2020. Bulgarian Comparative Education Society. Jun 12-15, 2012. URL: <https://eric.ed.gov/?id=ED567078> (Last accessed: 08.04.2024).
11. Tenieshvili A. Knowledge of the English language as a “Catalyst” for lifelong learning process in maritime education and training. International Maritime Lecturers Association The 26th International Maritime Lecturers Association Conference (IMLA 26) «Modern Challenges in Maritime Education and Training» Proceedings. September 23-25, 2019. P. 1630177.

URL: https://www.academia.edu/42100514/Knowledge_of_the_English_Language_as_a_Catalyst_for_Lifelong_Learning_Process_in_Maritime_Education_and_Training (Last accessed: 12.04.2024).

12. Terminology of European education and training policy. Luxembourg: Publications Office of the European Union. 2014. 338 p. URL: https://www.cedefop.europa.eu/files/4117_en.pdf (Last accessed: 10.04.2024).

REFERENCES

1. Koval K.O. (2015). Rozvytok «Soft skills» u studentiv – odyn z vazhlyvykh chynnykiv pracevlashtuvannia [Development of «Soft Skills» in Students — One of the Important Factors of Employment]. *Visnyk Vinnytskoho politekhnichnoho instytutu*. – Bulletin of Vinnytsia Polytechnic Institute. 2, 162–167. URL: <https://visnyk.vntu.edu.ua/index.php/visnyk/article/view/827/826>. [In Ukrainian].

2. Makhnachova N.M., Midliar A.K. (2017). Soft skills kerivnyka pidpriemstva [Soft skills of a manager]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky. Mykolaiivskiy natsionalnyi universytet im. V.O. Sukhomlynskoho*. – Global and national economic problems. Mykolayiv National University named after V.O. Sukhomlynskyi. 2017. Issue 17. 380–383. URL: <http://global-national.in.ua/archive/17-2017/80.pdf>. [In Ukrainian].

3. Shchekhlova A. (2021). Formuvannia hnuchkykh navychok u zdobuvachiv vyshchoi osvity pry vykorystanni platform dystantsiinoho navchannia u vykladanni inozemnoi movy [Formation of HEIs students' soft skills using distance learning platforms in foreign language teaching]. *Engineering and Education Technologies*. 9(1). 28-39. URL: <https://dspace.nuft.edu.ua/server/api/core/bitstreams/53e6c436-aae9-408d-9824-2e86ad758d35/content>. [In Ukrainian].

4. Cinque M. (2016). «Lost in Translation». Soft skills development in European countries. *Tuning Journal for Higher Education*. Volume 3. Issue No.2. 389–427. URL: <https://tuningjournal.org/article/view/1063/1255>.

5. Eggens C. (2023). 10 Essential skills for every future proof organization according to the World Economic Forum. URL: <https://www.lepaya.com/blog/top-10-skills-of-the-future#:~:text=During%20their%20annual%20meeting%20in,to%20achieve%20those%20ambitious%20goals>.

6. Haselberger D. et al. (2012). Mediating Soft Skills at Higher Education Institutions: Guidelines for the design of learning situations supporting soft skills achievement. California: Modes. 133 p. URL: https://www.researchgate.net/publication/259870844_Mediating_Soft_Skills_at_Higher_Education_Institutions_Guidelines_for_the_design_of_learning_situations_supporting_soft_skills_achievement.

7. IMO Model Course 3.17. *Maritime English (2015)*. London: International Maritime Organization. 138 p.

8. iSOL-MET (Innovative SOftSKILs to Maritime Education and Training). (2023). URL: <https://isolmet.aegean.gr/> (Last accessed: 12.04.2024).

9. Oksavik A., Hildre H.P., Pan Y. (2022). Skill Sea – Skills and Competence Gap between Current and Future Needs. 25 p. URL: https://www.skillsea.eu/images/Public_deliverables/del2022/D%201.2.1_Skills%20and%20competence%20gap%20between%20current%20and%20future%20needs_final_23%20February%202022.pdf.

10. Popescu V.A., Popescu G.N.; Popescu C. Education and Lifelong Learning in Romania – Perspectives of the Year 2020. *Bulgarian Comparative Education Society*. Jun 12-15, 2012. URL: <https://eric.ed.gov/?id=ED567078>.

11. Tenieshvili A. (2019). Knowledge of the English language as a “Catalyst” for lifelong learning process in maritime education and training. *International Maritime Lecturers Association The 26th International Maritime Lecturers Association Conference (IMLA 26) «Modern Challenges in Maritime Education and Training» Proceedings*. 163-177. URL: https://www.academia.edu/42100514/Knowledge_of_the_English_Language_as_a_Catalyst_for_Lifelong_Learning_Process_in_Maritime_Education_and_Training.

12. Terminology of European education and training policy. (2014). Luxembourg: Publications Office of the European Union. 338 p. URL: https://www.cedefop.europa.eu/files/4117_en.pdf.